

Kinga STANASZEK

DICHOTOMICKÝ OBRAZ SVĚTA V RÉTORICE ČESKÝCH POPULISTICKÝCH HNUTÍ NA PŘÍKLADU ANO 2011 A SPD

*A Dichotomous Picture of the World in the Rhetoric of Czech Populist Movements
on the Example of ANO 2011 and SPD*

Keywords: *populism, dichotomy, linguistic picture of the world, enemy, ANO 2011, SPD*

Contact: *Uniwersytet Warszawski; kk.stanaszek@student.uw.edu.pl*

Populismus se v posledních letech stává stále významnějším a rozšířenějším fenoménem. Mnoho politických stran, které využívají mechanismy založené na populistické rétorice, je ve volbách úspěšných. Jednou z nejnámějších metod používaných populisty je vytváření dichotomické vize světa. Na jedné straně stojí populističtí politici, kteří se prezentují jako ochránci obyčejných lidí a tradičních hodnot. Na druhé straně jsou nepřátelé lidu. Do této skupiny patří kdokoli, kdo aktuálně naplňuje rétorické potřeby populistů – migranti, celebrity, vědci nebo zkorumpovaní politici.

Cílem této kapitoly je prozkoumat obraz dichotomické vize světa, kterou populisté vytvářejí ve své rétorice. Jako příklad posloužily dvě česká populistická hnutí – Akce nespokojených občanů (ANO 2011) a Svoboda a přímá demokracie (SPD). Za integrální část SPD je tady považované hnutí Úsvit přímé demokracie v době, kdy jeho lídrem byl Tomio Okamura. Analýza byla provedena na základě stranických materiálů, volebních programů, hesel a mediálních prohlášení a zaměřila se na vytváření vlastního obrazu jako obránce obyčejných lidí, popis nepřítelů a roli emocionálně nabitých slov ve veřejných projevech.

Populismus a populistický jazyk

Populismus je pojem, který je ve veřejném diskurzu nadužíván. Podle polského sociologa Jerzyho Szackého neexistuje dobrá definice tohoto slova, protože lidé ho spojují jak s okrajem politického života, tak s jeho středem. Podle něj populismus v dnešní době často znamená totéž co demagogie. Termín se tedy používá k označení těch, kteří chtějí

oslovit davy a nevěnují pozornost podstatě hlášených požadavků ani skutečné možnosti splnění volebních slibů (Szacki 2007: 925).

Paul Taggart poznamenal, že populismus má své zvláštní rysy. Jsou to: nepřátelský postoj k zastupitelské demokracii, identifikace s komunitou, které chtějí sloužit, nedostatek společných hodnot pro všechny populistické skupiny (mohou být jak pravicové, tak levicové), vstup na politickou scénu v době krize, neochotný postoj k politice a přizpůsobování požadavků aktuální politické situaci. Populisté rádi využívají negativní nálady a považují se za ochránce zájmů obyčejných lidí (Taggart 2007: 111–117).

Podle Margaret Canovan tím, co podněcuje populistická hnutí k akci, jsou hospodářské a sociální krize. Základem populismu je princip národní suverenity a vlády většiny. Populisté hlásají především tezi, že lidem byla odebrána moc a už ji nemají pod kontrolou (Canovan 2007: 57–62).

Politický diskurz zahrnuje ty výroky politiků a lidí patřících k mocenské elitě, které souvisejí s jejich politickými funkcemi. Jsou to například projevy politiků, prohlášení ze stranických schůzí, setkání s voliči, shromáždění. Pro tento druh diskurzu je charakteristické, že má mnoho příjemců a vykazuje sklon k inscenování. Když politik mluví, musí brát v úvahu různé typy publika. Jazyk dnešní politiky je velmi rozmanitý. Existuje několik typů výpovědí, které se liší stylem a formou: jazyk manifestací, letáků, projevů, mediálních prohlášení, atd. Jsou to také idiolekty lidí, kteří zastávají státní a stranické funkce a sociolekty politických skupin. Dnešní bohatství politického jazyka dělá z něj nástroj politického boje (Figiel 2009: 38–43). Podle Bogdana Walczaka jazyk politiky je funkčním druhem obecného jazyka, který slouží ke komunikaci v kulturní a společenské oblasti a týká se politických problémů (Walczak 1994: 20).

V populistické, dichotomické vizi světa jsou zájmy lidu postaveny proti činnosti politických elit, které se zajímají pouze o dosažení svých cílů, bez ohledu na občany. Populisté chtějí udělat jasnou hranici mezi společností a těmi, kteří ohrožují její blaho. Staví se do role obránců těch, kteří trpí v důsledku škodlivé činnosti elit. Dokonce naznačují, že členové vládnoucích tříd mohou vzít občanům jejich právo na moc, aby hájili své vlastní zájmy. Populistické skupiny rádi využívají k dosažení svých cílů různé rozdíly. Používají kategorie *my* a *oni* a vytvářejí dichotomickou vizi světa. Cílem tohoto postupu je ukázat nepřítele, který je zodpovědný za všechna neštěstí, které společnost potýká. Tento nepřítel může být jak interní (politici, intelektuálové atd.), tak externí (mezinárodní instituce, migranti atd.). Populistický svět je černobílý a všechno se řadí do kategorií dobrého a zlého. Jejich diskurs vede k zamlžování skutečných společenských problémů a ke vzniku polarizované veřejné debaty (Markowska 2021: 235–275).

Jazyk populistů je blízký jazyku propagandy. Charakteristické jsou pro něj: emocionalizace, společenství jazyka a světa (lexikon vyjadřující kolektivní identitu), rozdělení na náš svět a svět jiných, cizích, zjednodušená axiologizace (rozdělení hodnot na naše, které jsou dobré a charakteristické pro náš svět a špatné, charakteristické pro svět jiných), nucení příjemce přijmout zprávu bez intelektuálního úsilí (Barańczak 1975: 49). Za zmínku také stojí, že populistická prohlášení jsou plná přídavných jmen, zejména negativních. Je to důsledkem emocionální povahy výpovědi a toho, že populisté rádi hodnotí jiné. Hromadění negativních pojmů vyvolává dojem odporu vůči nepříteli (Kamińska-Szmaj 1994: 68).

Dichotomický obraz světa v rétorice českých populistických hnutí

Populističtí politici se snaží vytvořit svůj obraz tak, aby se co nejvíce přiblížili takzvanému *obyčejnému člověku*, který tvrdě pracuje, aby vydělal dost peněz. Toho využil Andrej Babiš využil už ve fázi vymyšlení titulu své první knihy „O čem sním, když náhodou spím”. Slovo *náhodou* znamená neočekávané. Lídr ANO chtěl ukázat, že pracuje tak tvrdě, že nečeká, že bude mít čas, aby spal. Andrej Babiš vždycky chtěl, aby lidé věřili, že rozumí jejich problémům a frustracím způsobeným chováním politiků. Představoval se jako skromný člověk, který zanedbává svůj rodinný život ve jménu boje o lepší život pro všechny Čechy: „Sám jsem se chtěl věnovat rodině, kterou jsem bohužel kvůli byznysu zanedbával. To jsem netušil, že za dva roky se jí budu věnovat ještě méně. Představoval jsem si, že hnutí postavím na nohy, ale že v jeho čele stane někdo odvážný a schopný a ANO povede” (Babiš 2017: 5). Zdůrazňuje, že je ze špatného stavu České republiky frustrovaný jako každý občan: „jsem naštvaný stejně jako vy” (Výzva ANO 2017: 1). Mluví přímo, že je jedním z českých občanů, ale české politiky z této skupiny vylučuje: „Pojďte volit naše kandidáty, protože my jsme jedni z vás” (Andrej Babiš: Pojďte volit).

V popisu svého rozhořčení nad chováním politiků často používá vykřičníky a otazníky, které posilují výraz. Dále dynamicky uvádí politiky, kteří se dopustili korupce a také uvádí negativní události související s českou politikou tak, aby si je čtenář mohl spojit s konkrétními jmény: „Klaus mluvil o tom, že míra korupce v České republice se ničím nevymyká Francii. Prosím?! No, když to řekl, tak jsem se nejdřív od srdce zasmál. Hned mě napadlo, co Dalík a Topolánek? Co Řebíček? (...) Divoké privatizace z 90. let a následné tunelování? Pandury, karlovarská losovačka, justiční mafie...” (Babiš 2017: 4). Když Babiš mluví o politicích, často používá lexiku související s mafií, například: „Kmotr Janoušek” (Babiš 2017: 5); „bojím se, že mě ti kmotři zastřelí” (Show Jana Krause 23. 9. 2011); „Mafiánský stát přišel s Mirkem Topolánkem” (Wolfová, Cvrček 2011). Podobný mechanismus používá SPD: „Považujeme za nutné ukončit

demo-demokracii, ve které vládnou kmotrovské stranické mafie” (Politický dlouhodobý program SPD).

Když Babiš mluví o politice, místo *strana* často používá slovo *partaj*, které má negativní kolokace: „došlo mi, jak strašně moc museli být lidi frustrovaní z politiky, kterou si pro sebe a pro své kamarády zprivatizovali tradiční partaje” (Babiš 2017: 6). Stojí za zmínku, že strany a politici, kteří jsou na politické scéně déle než on označuje za *tradiční*. V jeho rétorice tradiční znamená zastaralé. Jsou to politici a strany, které občany neustále podvádějí a okrádají. Jejich chování hodnotí jako škodlivé pro společnost a považuje je za bezohledné: „lidi naprosto neschopné, či naopak schopné všeho, alibisty a podrazáky” (Babiš 2017: 8). Při srovnání ostatních politiků s členy SPD, hnutí použilo přirovnání k zvířatům, které umožnilo zdůraznit dichotomie: „Nechci, aby nás ve sněmovně zastupovali líbivé ovce – ale tvrdí vlci, co obstojí za každého počasí” (Okamura 2013).

Svět politiky je Babišem jednoznačně hodnocen jako špatný. Je to svět, který je nepochopitelný a nemorální pro člověka, který celý život musel pracovat. K jeho popisu používá řetěz sloves, který má čtenáře přesvědčit, že se tam děje všechno to nejhorší: „Byl to pro mě úplně jiný svět. Svět plný pokrytectví, nevraživosti, lži a manipulací” (Babiš 2017: 6). Podle něj, politika se během posledních let vůbec nezměnila, co zdůrazňuje výrazem „zkostrnatělé politické strany” nebo větou „Jde pořád o tytéž lidi, kteří na politické kořisti tloustnou víc než dvacet let” (Babiš 2017: 9). O světě politiky a jeho účastnících říká: „Sami dobře vědí, že v normálním životě by se tak dobře neuživil. Pokud vůbec. Žijí z politiky. Funkce a příjmy z nich, to je jejich ideologie” (Babiš 2017: 9). Z toho vyplývá, že svět politiky vůbec není spojený s každodenním životem a je to prostor pro obohacování politiků na úkor občanů. V tomto světě nejsou žádní lidé, kteří skutečně něčeho dosáhli: „Do politiky by měli chodit lidi, kteří ve svém životě něco dokázali, lidi, kteří politiku chápou jako službu a povolání, lidi, kteří mají nějakou vizi. A moc dobře vím, že takových lidí žije v České republice spousta. (...). Možná by někteří z nich mohli společnosti pomoci ještě v politice” (Babiš 2017: 9). SPD popisuje politické chování jako lehkomyšlné: „Falešné hry politických stran na levici a pravici přivedly naši republiku do bludného kruhu hlubokých dluhů, vysokých daní a krizí” (Politický dlouhodobý program SPD).

Babiš se snaží oddělit od světa politiky: „Byl jsem politikou nezkažený” (Babiš 2017: 6). Slovo *zkažený* má jednoznačně negativní konotace. Díky té větě mohl ukázat, že všechny negativní procesy, které probíhají ve sféře politiky, se ho netýkají. Svůj postoj k politikům prezentuje na základě dichotomie: „Nejsem tradiční politik a nikdy ani nebudu. Zajímají mě fakta, a ne nějaké kecy. Chci výsledky, ne sliby” (Sezemský 2020). Podle něj politici způsobili, že Česká republika je v špatném stavu: „Nechtěli

jsme se smířit s tím, že naše děti budou žít v zemi, v jaké jsme žili my. V zemi rozkradené a zkorumpované” (Pár slov ANO). Když popisoval Poslaneckou sněmovnu používal slova, které jsou jednoznačně negativní – *ostuda, kecy, žvásty, urážení* (Němec 2012). Ten obraz je pro něj východiskem k popisu svého hnutí jako protikladu tradičních stran: „Nejsme tradiční politická strana. Máme mnohem víc, než program na jedno volební období. Máme totiž vizi, kam chceme Českou republiku posunout” (Pár slov o ANO). Charakterizuje ANO především tím, že popírá to, co dělají ostatní strany: „Nelžeme, nekrademe a pracujeme pro vás” (Pár slov o ANO). Heslo to ukazuje také, že členové hnutí ANO nechtějí zbohatnout, ale na rozdíl od tradičních politiků se budou starat o blaho všech občanů. Na rozdíl od tradičních stran, ANO se považuje za důvěryhodné: „Své sliby, na rozdíl od ostatních stran, bereme vážně a plníme je” (Až do roztrhání těla! 2021: 6). Často používají číslovky, které v tomto kontextu jsou také hyperboly, aby zdůraznili, kolik věcí dokázali udělat: „postavili jsme stovky nových kilometrů silnic a dálnic, ročně renovujeme přes stovku nádražních budov” (Až do roztrhání těla! 2021: 11). Podle členů SPD to právě oni se chovají jako patrioti, na rozdíl od ostatních politiků: „A jsme patrioti, takže hájíme v první řadě české zájmy a naši bezpečnost, nikoliv zájmy Bruselu, USA, Ruska nebo islámských arabských a afrických nezákonných migrantů” (Tomio Okamura: Rozhovor pro server Eurozpravy.cz, 2017).

Lídr hnutí ANO mluví o českém národě pouze pozitivně: „Náš národ má obrovský lidský potenciál, je nesmírně šikovný a má spoustu důvodů a lidí, proč by na sebe měl být hrdý” (Babiš 2017: 10). Zdůrazňuje také, že Češi nebyli a nejsou horší než ostatní, větší a bohatší národy: „Češi, Moravané a Slezané jsou národ výjimečně vynalézavých a kreativních lidí. I když naše země není tak velká jako Německo, Itálie nebo Polsko, jsme národ velký svým talentem správně se zorientovat a překvapit. Ve dvacátých letech minulého století jsme byli bohatší než Rakušani, Italové nebo Holanďani. Produktivnější než Němci” (Babiš 2017: 18). Z tohoto talentovaného národa jednoznačně vylučuje politiky, kteří ničí potenciál Čechů: „Jsme schopný národ, jen nás řídí nemehla” (Havlík 2020). Jinak dichotomie popisuje SPD. Rozděluje národ nejen na občany a politiky, ale na parazity a slušné lidi: „Podporujeme všechny slušné a pracující lidi, rodiny s dětmi a jejich podpora ze strany státu musí být skutečně výrazná a motivující; současný systém podporuje parazitický způsob života občanů, kteří se dlouhodobě vyhýbají práci” (Politický dlouhodobý program SPD).

Nepřítelem národa mohou být nejen národní politici, ale i mezinárodní instituce, například Evropská unie. Podle názvu volebního programu pro volby do Evropského parlamentu: „Česko ochráníme. Tvrdě a nekompromisně”, je to instituce, před kterou je třeba chránit české zájmy. Úředníci Evropské unie jsou často označovány jako

bruselští byrokrati, protože *byrokracie* má hlavně negativní konotaci. Českou republiku ANO 2011 popisuje jako stát ohrožený okolím: „Není toho málo, co nás může ohrožit. Musíme být neustále ve střehu a připraveni chránit naši zemi i naše národní zájmy” (Česko ochráníme). Populisté ukazují Českou republiku, která je symbolem bezpečnosti a vše za jejími hranicemi je nepřátelské a cizí: „Svět se vyvíjí neuvěřitelně rychle a každý den přináší nové hrozby. Reálné hrozby. Globální hrozby” (Česko ochráníme). Podlé ANO 2011 a SPD Evropská unie je přímou hrozbou pro státní suverenitu. Tyto hnutí nikdy nenechají nikoho rozhodovat za Čechy: „Za žádnou cenu se nevzdáme naší suverenity. V EU zachováme právo veta a rozhodně nepodpoříme možnost většinového hlasování v zásadních otázkách financí, daní, sociálního systému nebo zahraniční a bezpečnostní politiky a migrace, tak jak to chystá Pirátostán. Nepředáme svrchovanost České republiky Evropskému parlamentu ani Evropské komisi” (Česko ochráníme). SPD popisuje Evropskou unii dokonce jako ohrožení pro existenci národních států: „Současná podoba evropské integrace je chybným projektem vytvoření evropského superstátu. Projekt je spojen s faktickým oslabením a likvidací národních států a národů Evropy” (Politický program SPD 2018). Hnutí Tomia Okamury se snaží, aby volič spojoval tuto instituci s ohrožením svobody a demokracie. SPD vidí také ohrožení v nadnárodních korporacích. K popisu jejich vlivu na českou ekonomiku používá sloveso *vysávání*, které jednoznačně znamená, že Češi nemají z nich žádný prospěch (Radim Fiala: Zahraniční nadnárodní korporace). Členové SPD upozornili také, že hrozbou pro Českou republiku je vše, co má vliv na tradiční hodnoty a tyto ideologie pocházejí z ciziny: „Školství obecně musí vychovávat k vlastenectví a tradičním rodinným hodnotám. Odmítáme genderismus a novodobý neomarxismus” (Politický dlouhodobý program SPD). Dělá to podle schématu: mnohonásobně opakované – zapamatované a upevněné (Nowak 2002: 54).

V populistické rétorice se slovo *migrace* nejčastěji vyskytuje ve spojení se slovem *nelegální* nebo *ilegální*. Díky tomu jejich příznivci vnímají tento fenomén jako něco, co je ohrožuje a je protizákonné. Snaží se dotknout emocí každého voliče a jeho připoutanosti k národu proto naznačují, že nadměrný počet migrantů je hrozbou pro národní kulturu a tradice: „Tomu všemu Piráti společně se STAN říkají »zodpovědné řešení migrace«. Ve skutečnosti je to ale politika, která může přepsat kulturní prostředí celé naší země k nepoznání a kvůli níž se naše děti a vnuci mohou ve své vlastní zemi ocitnout v menšině. A samozřejmě i v nebezpečí” (Babiš 2021: 30).

Jedním z nejčastěji objevujících se slov v programech SPD je *odmítat*. Opakování tohoto slovesa má ukázat, že politici tohoto hnutí jsou rozhodně proti tomu, co není *naše*: „Jasně a nekompromisně odmítáme přijímání nelegálních imigrantů na území České republiky. Říkáme NE islamizaci; »Odmítáme ratifikaci Istanbulské

úmluvy«; »Odmítneme jakékoliv zásahy orgánů Evropské unie do podoby české sociální politiky«; »Odmítáme snahy o posílení vlivu Sudetoněmeckého landsmanšaftu na českou politiku«” (Naše vlast. Naše rodiny. 2021).

Postava migranta je nástrojem populistů k vytváření strachu z politiky jiných stran. Jsou to lidé ze zemí, ke kterým Češi nemají historický skoro žádný vztah, „kterých myšlení a kultura jsou na hony vzdálené té naší” (Babiš 2021: 9). Tímto způsobem zdůrazňují, že jde o cizího člověka, který není *náš*. Migranti jsou zbaveni své osobnosti a dokonce dehumanizovaní: „U nelegálních migrantů bychom neznali ani skutečnou zemi jejich původu, ani pravé jméno, ani věk, ani úmysly. Jejich doklady totiž vůbec o ničem nevyprávějí” (Babiš 2021: 9). Jako důkaz toho, že migranti jsou hrozbou, uvádějí jeden příklad, která se má stát obrazem celé skupiny: „Abdallah Ibrahim Diallo, migrant s nejasným původem, pravděpodobně magor a určitě sexuální násilník, k nám přijel vlakem z Německa” (Babiš 2021: 17). Ještě dál jde SPD, které považuje islám za symbol migrantů. Islám je podle jeho členů neslučitelný s principy české kultury a jednoznačně spojován s terorismem, Ukazuje to například titul volebního spotu: „Ne islámu. Ne teroristům.” Když členové SPD mluví o migrantech, často ani nepoužívají slovo *migrant*. Místo toho používají přídavné jméno *nepřizpůsobivý* (Petruš 2022), bez jakéhokoliv synonymum slova *osoba*, což můžeme chápat tak, že migranti podle nich nejsou lidé. Popisují je také jako *teroristy*, *vyděrače* a ohrožení pro každodenní život každého Čecha: „Říkám ne nepřizpůsobivým imigrantům a náboženským fanatikům, kteří parazitují na našem sociálním systému a berou nám, Čechům, práci” (Gruber 2014). Migrace je také hyperbolizovaná: „náš evropský prostor je pod totální islámskou invazí” (Kroc 2017). Pro SPD Romové jsou také horší částí společnosti. Členové hnutí je definovali jako obrovskou přítěž a jejich existenci spojovali s místy jako věznice, kojenecké ústavy, dětské domovy (Vosáhlo 2013). Můžeme si všimnout, že jak ANO 2011, tak SPD používá ve své rétorice stereotypy, protože to umožňuje automatickou identifikaci se skupinou *svých* a zároveň vzbuzovat negativní emoce vůči cizím. Příjemci interpretují fakta ne v souladu s realitou, ale ve vztahu ke stereotypnímu modelu. Stereotyp umožňuje definovat vlastní realitu a oddělit ji od světa cizích (Nowak 2002: 64–65).

Můžeme si všimnout, že mnohá hesla o migraci či politicích z jiných stran se často opakují. Jsou to slogany - stále opakovaná myšlenka (dobové), módní hesla, často propagačního charakteru (Havránek, Bělič, Helcla, Jedlička 2011). Slovo slogan se nejčastěji používá v množném čísle, což je výsledkem jejich spojení s novořečí. Mluvit tímto způsobem znamená mluvit ritualizovaným jazykem, bez hlubšího významu, volně spojený s realitou nebo jí odporující. Slogany jsou spojeny s neetickou a manipulační komunikací (Kochan 2005: 9–10).

Závěr

Na základě těchto příkladů lze konstatovat, že populistické skupiny vytvářejí dichotomickou vizi světa. Tyto dichotomie se objevují mj. ve sféře politiky. Populističtí politici kladou důraz na podrobný popis vlastností nepřítele a také se prezentují jako dokonalí, bez chyb (Nowak 2002: 66). Populisté se představují jako lidé, kteří se starají o blaho občanů a pracují v prospěch státu, zatímco ostatní politici se starají jen o své vlastní zájmy. Musí také chránit národ před cizími, mezinárodními institucemi, které ohrožují bezpečnost České republiky. Dichotomie se projevuje i na sociální rovině. Na jedné straně máme schopný český národ nebo poctivě pracujících lidí, a na druhé – zkorumpovaných politiků, kteří spolupracují s mafií a migranty parazitující na sociálním systému státu. Svět politiky je popsán jako nenormální a nepřátelský k obyčejnému člověku.

Populističtí politici a zejména lídři hnutí se snaží nevytvářet rozdíly mezi sebou a potenciálními voliči. Ukazují se jako obyčejní lidé, aby prohloubili dichotomii mezi nimi a ostatními politiky. Často přirovnávají nepřítele ke zvířatům nebo ho dehumanizují tím, že mu berou totožnost. Nepřítel je vyloučen ze skupiny *našich* a někdy i z národa.

Populistický styl řeči je velmi emotivní. Důkazem toho jsou časté výkřiky a mnoho negativních, často agresivních výrazů používaných při popisu nepřítele. Populisté používají také exemplifikace a díky tomu se jeden extrémní příklad stává v myslech potenciálních voličů zástupcem celé skupiny.

Summary

The aim of the article is to examine the image of the dichotomous vision of the world that populist movements create in their rhetoric. Two Czech populist movements – ANO 2011 and SPD were used as an example. Úsvit přímé demokracie was recognized as an integral part of the SPD at the time when its leader was Tomio Okamura. The analysis was carried out on the basis of party materials, slogans and media statements and was focused on creating one's image as a defender of ordinary people, describing the enemy and the role of emotionally charged words in public speeches.

Literatura

Babiš, A. *O čem sním, když náhodou spím.* Praha: vlastním nákladem, 2017.

Babiš, A. *Sdílejte, než to zakážou!* Praha: ANO 2011, 2021.

- Barańczak, S.** Slovo – perswazja – kultura masowa. *Twórczość*. 1975 (7/75).
- Canovan, M.** Polityka dla ludzi. Populizm jako ideologia demokracji. In: Meny, Y., Surel, Y. (eds.) *Demokracja w obliczu populizmu*. Warszawa: Oficyna Naukowa, 2007, s. 57–62.
- Čvrček, M., Wolfová, P.** *Mafiánský stát přišel s Mirkem Topolánkem, říká Andrej Babiš v rozhovoru pro Reflex*. Dostupné z: <https://www.reflex.cz/clanek/zpravy/44028/mafiansky-stat-prisel-s-mirkem-topolankem-rika-andrej-babis-v-rozhovoru-pro-reflex.html/> (2023-04-15).
- Figiel, A.** *Języki IV RP. Podziały społeczno – polityczne w dyskursie polityki*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe, 2009.
- Gruber, J.** *Umění lži a krádeže*. Dostupné z: <https://a2larm.cz/2014/05/umeni-lzi-a-kradeze/> (2023-04-15).
- Kamińska-Szmaj, I.** *Judzi, zohydza, ze czci odziera. Język propagandy politycznej w prasie 1919–1923*. Wrocław: Towarzystwo Przyjaciół Polonistyki Wrocławskiej, 1994.
- Kochan, M.** *Slogan w reklamie i polityce*. Warszawa: TRIO, 2005.
- Kocourek, V.** Slogan. In: Havránek, B., Bělič, J., Helcla, M., Jedlička, A. *Slovník spisovného jazyka českého*. Dostupné z: <https://ssjc.ujc.cas.cz/search.php?hledej=Hledat&heslo=slogan&sti=EMPTY&where=hesla&hsubstr=no/> (2023-04-15).
- Markowska, B.** Historyczny populizm: strategie dyskursywne w polskim przekazie telewizyjnym w roku świętowania stulecia niepodległości. In: Markowska, B. (ed.) *Dyskurs historyczny w mediach masowych. Reprezentacje przeszłości w polskiej i ukraińskiej sferze medialnej*, Warszawa: Scholar, 2021, s. 235–287.
- Němec, J.** *Stát se musí řídit jako firma, tvrdí miliardář Babiš*. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/stat-se-musi-ridit-jako-firma-tvrdi-miliardar-babis/r~i:article:760923/> (2023-04-15).
- Nowak, P.** *Swoi i obcy w językowym obrazie świata*. Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie–Skłodowskiej, 2002.
- Okamura, T.** *Úsvit*. Dostupné z: <https://okamura.blog.idnes.cz/blog.aspx?c=360183/> (2023-04-15).
- Petrů, V.** *Ukrajinské vlajky dolů. SPD přebírá vedení radnic, rozumí si hlavně s ANO*. Dostupné z: <https://denikreferendum.cz/clanek/34634-ukrajinske-vlajky-dolu-spd-prebira-vedeni-radnic-rozumi-si-hlavne-s-ano/> (2023-04-15).

Sezemský, J. *Babiš v kampani slibuje, že nikoho nenechá ve štychu. Jen prázdná slova, už se stalo.* Dostupné z: <https://www.forum24.cz/babis-v-kampani-slibuje-ze-nikoho-nenecha-ve-stychu-jen-prazdna-slova-uz-se-stalo/> (2023-04-15).

Szacki, J. Wstęp. In: Meny, Y., Surel, Y. (eds.) *Demokracja w obliczu populizmu.* Warszawa: Oficyna Naukowa, 2007, s. 925.

Taggart, P. Populizm i patologie demokracji przedstawicielskiej. In: Meny, Y., Surel, Y. (eds.) *Demokracja w obliczu populizmu.* Warszawa: Oficyna Naukowa, 2007, s. 111–117.

Vosáhlo, P. *Okamura: Cikáni by měli usilovat o vlastní stát. Podpořme je v tom.* Dostupné z: <https://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Okamura-Cikani-by-meli-usilovat-o-vlastni-stat-Podporme-je-v-tom-277167/> (2023-04-15).

Walczak, B. *Geneza polskiego języka literackiego.* Warszawa: IBL PAN, 1994.

Elektronické zdroje

Andrej Babiš: Pojd'te volit. *Andrej Babiš: Pojd'te volit naše kandidáty, protože my jsme jedni z vás.* Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=dC0AUSn0LG4/> (2023-04-15).

Show Jana Krause 23. 9. 2011. *Andrej Babiš – Show Jana Krause 23. 9. 2011.* Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=Z135Q0G9K58/> (2023-04-15).

Až do roztrhání těla! *Až do roztrhání těla!* Dostupné z: <https://www.anobudelip.cz/file/edee/2021/ano-volebni-program.pdf/> (2023-04-15).

Česko ochráníme. *Česko ochráníme. Tvrdě a nekompromisně.* Dostupné z: <https://www.anobudelip.cz/file/edee/ke-stazeni/ano-cesko-ochranime.pdf/> (2023-04-15).

Naše vlast. Naše rodiny. *Naše vlast. Naše rodiny. náš bezpečný domov. Program hnutí Svoboda a přímá demokracie pro Sněmovní volby 2021.* Dostupné z: <https://www.spd.cz/program-vypis/> (2023-04-15).

Pár slov o ANO. *Pár slov o ANO.* Dostupné z: <https://www.anobudelip.cz/cs/o-nas/parslov-o-ano/> (2023-04-15).

Politický dlouhodobý program SPD. *Politický dlouhodobý program SPD.* Dostupné z: <https://www.spd.cz/program-vypis/> (2023-04-15).

Politický program SPD. *Politický program SPD.* Dostupné z: [/https://pravdaovode.cz/wp-content/uploads/2018/08/SPDPOLITICK%C3%9D-PROGRAM-2017-10.pdf/](https://pravdaovode.cz/wp-content/uploads/2018/08/SPDPOLITICK%C3%9D-PROGRAM-2017-10.pdf) (2023-04-15).

Radim Fiala: Zahraniční nadnárodní korporace. *Radim Fiala: Zahraniční nadnárodní korporace dále „vysávají“ Českou republiku. Na dividendách loni odteklo téměř 257 miliard korun.* Dostupné z: [/https://www.spd.cz/4379-radim-fiala-zahranicni-nadnarodni-korporace-dale-vysavaji-ceskou-republiku-na-dividendach-loni-odteklo-temer-257-miliard-korun/](https://www.spd.cz/4379-radim-fiala-zahranicni-nadnarodni-korporace-dale-vysavaji-ceskou-republiku-na-dividendach-loni-odteklo-temer-257-miliard-korun/) (2023-04-15).

Tomio Okamura: Rozhovor pro server Eurozprávy.cz. *Tomio Okamura: Rozhovor pro server Eurozprávy.cz.* Dostupné z: [/https://www.spd.cz/tomio-okamura-rozhovor-pro-server-eurozpravy-cz/](https://www.spd.cz/tomio-okamura-rozhovor-pro-server-eurozpravy-cz/) (2023-04-15).

Výzva ANO 2011. *Výzva ANO 2011.* Dostupné z: [/https://www.anobudelip.cz/file/edee/ke-stazeni/ostatni/ano-vyzva-ano.pdf/](https://www.anobudelip.cz/file/edee/ke-stazeni/ostatni/ano-vyzva-ano.pdf/) (2023-04-15).

The article is accessible in open access mode under licence CC BY-NC-ND Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0